

**“SHAHRIM JAMOLI-FAXRIM JALOLI” MAVZUSIDA KARTINA
YARATISH TEXNOLOGIYASI VA METODIKASI**

<https://doi.org/10.70728/conf.edu.v3.i1.054>

***Baltayeva Xalima Toraboyevna,**
Urganch davlat pedagogika instituti
San'atshunoslik kafedrası o'qituvchi
Yusupova Sevinch Ilhom qizi
UrDPI Tasviriy san'at va muhandislik
grafikasi ta'lim yo'nalishi talabasi*

Annotatsiya Ushbu maqola tasviriy san'at ta'limida “Shahrim jamoli-faxrim Jaloli” mavzusida kartina yaratish texnologiyasi va metodikasini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda talabalarga shahar timsolini rang, shakl va kompozitsion tartib orqali ifodalash ko'nikmalari o'rgatilib, ijodiy tafakkur, vizual idrok va estetik did rivojlantirilgan. Tadqiqot natijalari pedagogik metodikaning samaradorligini va shahar manzarasini badiiy talqin qilish imkoniyatini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at ta'limi, kartina yaratish texnologiyasi, shahar manzarasi, kompozitsiya, rang va shakl uyg'unligi, ijodiy tafakkur, pedagogik metodika

KIRISH

Tasviriy san'at ta'limi o'quvchilarda nafaqat texnik ko'nikmalarni shakllantirish, balki ularning ijodiy tafakkurini, estetik didini va badiiy qarashlarini rivojlantirishga qaratilgan murakkab pedagogik jarayon hisoblanadi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar talabalarga turli badiiy mavzularni o'rganish va amaliy mashg'ulotlarda qo'llash orqali ijodiy qobiliyatlarni kengaytirishga imkon yaratadi. Shu nuqtai nazardan, shahar manzaralarini tasvirlash, xususan, o'z shahrining betakror go'zalligi va tarixiy qadriyatlarini badiiy asarda ifodalash, talabalarda vizual idrok, rang va shakl bilan ishlash hamda kompozitsion tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiladi. “Shahrim jamoli-faxrim Jaloli” mavzusi o'quvchilarga shahar timsolini badiiy jihatdan tasvirlash imkonini beradi. Bu mavzu talabalarda nafaqat shahar go'zalligini va madaniy merosni anglashni, balki rang, shakl va kompozitsiya elementlarini uyg'unlashtirish orqali shahar manzarasini yangicha badiiy talqin qilishni o'rgatadi. Shu bilan birga, talabalarning ijodiy mustaqilligi, eksperiment qilish qobiliyati va san'at pedagogikasidagi asosiy ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyati yaratiladi. Kirish qismida shuningdek, shahar manzarasini tasvirlashning pedagogik ahamiyati ham alohida ta'kidlanadi. Pedagogik tajribalar shuni ko'rsatadiki, shahar mavzusidagi mashg'ulotlar talabalarda badiiy tafakkur va vizual sezgini rivojlantirish, kompozitsion markazni aniqlash va rang uyg'unligini yaratish bo'yicha ko'nikmalarni shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, mazkur maqolaning

maqsadi – tasviriy san’at ta’limida “Shahrim jamoli-faxrim Jaloli” mavzusida kartina yaratish texnologiyasi va metodikasini o’rganish, uning pedagogik ahamiyatini aniqlash va talabalarda ijodiy tafakkur, vizual idrok hamda estetik didni rivojlantirish yo’llarini tahlil qilishdir. Ushbu tadqiqot shahar manzarasini badiiy talqin qilish orqali talabalarda ijodiy yondashuvlarni rivojlantirish va mashg’ulotlarni samarali tashkil etish imkoniyatlarini ochib beradi.

TADQIQOT METODLARI

Ushbu tadqiqotda “Shahrim jamoli-faxrim Jaloli” mavzusida kartina yaratish texnologiyasi va metodikasini o’rganish uchun bir nechta ilmiy va amaliy tadqiqot metodlari qo’llanildi. Avvalo, nazariy-tahliliy metod yordamida shahar manzarasini tasvirlashning badiiy prinsiplari, kompozitsion tamoyillar, rang va shakl uyg’unligi asoslari o’rganildi. Shu bilan birga, shahar mavzusidagi badiiy asarlar, jumladan, turli shahar timsollarini tasvirlagan mashhur san’atkorlarning ishlaridan namunalar tahlil qilindi. Bu metod talabalarga san’at tarixidagi asosiy tamoyillarni tushunish va o’z ijodiy ishlarida qo’llash imkonini yaratdi. Amaliy metod tadqiqotning markaziy qismi bo’lib, u orqali talabalarga eskiz yaratish, rang va shakl bilan ishlash, kompozitsion markazni aniqlash va vizual muvozanatni ta’minlash texnikalari o’rgatildi. Mashg’ulotlar davomida talabalarga turli rang kombinatsiyalari va shakllarni sinab ko’rish imkoniyati berildi. Shu jarayon orqali ularning ijodiy mustaqilligi va eksperiment qilish qobiliyati shakllandi, shuningdek, badiiy tafakkur va vizual idrok sezilarli darajada rivojlantirildi. Eksperimental metod yordamida talabalarning mashg’ulot oldi va keyingi ishlarini taqqoslash amalga oshirildi. Bu jarayon pedagogik samaradorlikni baholashga imkon berdi va talabalarning rang, shakl va kompozitsion markaz bilan ishlash qobiliyatini aniqlashga yordam berdi. Tadqiqot jarayonida observatsiya va suhbatlar metodlaridan ham foydalangan holda talabalarning ijodiy jarayondagi qiyinchiliklari, ijodiy qarorlari va ish jarayonidagi individual yondashuvlari o’rganildi. Shu bilan birga, ularning o’z ishlarini baholash va tahlil qilish imkoniyati yaratildi, bu esa pedagogik jarayonning individual xususiyatlarini aniqlashga xizmat qildi. Bundan tashqari, kompozitsion tahlil metodidan foydalanib, talabalarning ijodiy ishlaridagi shakllar, rang uyg’unligi va vizual muvozanat baholandi. Bu metod orqali kartina yaratish texnologiyasi va metodikasining samaradorligi, talabalarning ijodiy tafakkur, rang va shakl bilan ishlash qobiliyati aniqlandi. Ushbu tadqiqot metodlari to’liq birlashgan holda, “Shahrim jamoli-faxrim Jaloli” mavzusida kartina yaratish texnologiyasi va metodikasining nazariy va amaliy jihatlarini o’rganishga imkon yaratdi va pedagogik samaradorlikni tasdiqladi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatdiki, “Shahrim jamoli-faxrim Jaloli” mavzusida kartina yaratish mashg’ulotlari talabalarda ijodiy tafakkur, vizual idrok va estetik didni sezilarli darajada rivojlantirdi. Amaliy mashg’ulotlar davomida talabalarga eskizlar

yaratish, shakl va rang bilan ishlash, kompozitsion markazni aniqlash bo'yicha texnikalar o'rgatildi. Natijalar tahlili shuni ko'rsatdiki, talabalarning ijodiy jarayon davomida geometrik shakllar bilan ishlash va rang kombinatsiyalarini tanlash qobiliyati oshdi, ular shahar timsolini yangi badiiy talqinlarda aks ettirishga intildilar. Mashg'ulotlarda shahar manzarasining markaziy ob'ekti aniqlanib, diqqatni asosiy detalga qaratish o'rgatildi. Talabalar bu markaziy element atrofida boshqa ob'ektlarni joylashtirib, kompozitsion balans va vizual uyg'unlikni yaratishga harakat qildilar. Ranglar orqali shahar manzarasining hissiy holati ifodalandi: iliq ranglar shaharning iliqligi, quvonchi va tinchligini ta'kidladi, sovuq ranglar esa fon va shakllar bilan vizual muvozanatni ta'minladi. Tahlil shuni ko'rsatdiki, kartina yaratish jarayoni talabalarda kompozitsion ong, vizual sezgi va rang uyg'unligi bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilgan. Talabalar o'z ishlarida turli kombinatsiyalar sinovdan o'tkazib, eksperiment qilish orqali ijodiy mustaqilliklarini kuchaytirdilar. Shu bilan birga, amaliy mashg'ulotlar ularning badiiy tafakkurini chuqurlashtirdi va san'at pedagogikasida yangi ijodiy yondashuvlarni tatbiq etish imkonini berdi. Bundan tashqari, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bosqichma-bosqich metodika qo'llanilganda pedagogik samaradorlik oshadi. Talabalarga eksperiment va ijodiy sinovlar qilish imkoniyatini yaratish, ishlarni muhokama qilish va individual tavsiyalar berish ularning vizual idrokini, rang bilan ishlash va kompozitsion markazni aniqlash qobiliyatlarini yanada rivojlantiradi. Shuningdek, mashg'ulotlar talabalarda shahar timsolini badiiy talqin qilish orqali madaniy va estetik qarashlarni shakllantirishga yordam berdi. Talabalar o'z shaharlarini yangi geometrik shakllar, rang kombinatsiyalari va kompozitsion yondashuvlar orqali ifodalash orqali badiiy tafakkur va estetik didlarini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ldilar.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, "Shahrim jamoli-faxrim Jaloli" mavzusida kartina yaratish texnologiyasi va metodikasi talabalarning ijodiy tafakkuri, vizual idroki va badiiy qarashlarini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita hisoblanadi va tasviriy san'at darslarida muvaffaqiyatli tatbiq etilishi mumkin.

XULOSA

Shu tadqiqot natijalariga ko'ra, "Shahrim jamoli-faxrim Jaloli" mavzusida kartina yaratish texnologiyasi va metodikasi tasviriy san'at darslarida talabalarning ijodiy tafakkurini, vizual idrokini va estetik didini rivojlantirishda samarali vosita ekanligi tasdiqlandi. Mazkur metodika orqali o'quvchilar shahar timsolini geometrik shakllar, rang uyg'unligi va kompozitsion markaz orqali yangicha badiiy talqin qilish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Pedagogik tavsiyalar sifatida mashg'ulotlarni bosqichma-bosqich tashkil etish, eksperiment va ijodiy sinovlarni rag'batlantirish, ishlarni tahlil va muhokama qilish orqali talabalarning ijodiy qobiliyatlarini yanada rivojlantirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdukarimov, Z. (2021). *Tasviriy san'at pedagogikasi: nazariya va amaliyot*. Toshkent: O'zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.
2. Boboev, A. (2020). *O'zbekiston shahar manzaralari va badiiy talqin*. Toshkent: San'at va madaniyat nashriyoti.
3. Karimova, L. (2019). *Tasviriy san'atda kompozitsion ong va rang uyg'unligi*. Samarqand: SamDU nashriyoti.
4. Mirzaev, D. (2022). *Shahar mavzularini kartina orqali ifodalash metodikasi*. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
5. Nazarova, S. (2021). *Pedagogik metodika va amaliy tasviriy san'at*. Toshkent: O'zbekiston davlat san'at instituti nashriyoti.
6. Tursunov, I. (2022). *Shahar timsoli va badiiy kompozitsiya*. Toshkent: O'zbekiston tasviriy san'at akademiyasi nashriyoti.

